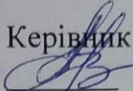

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та маркетингу (№ 605)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи

 А.В. Доронін
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 20 » 08 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Демографія

(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: 07 Управління та адміністрування
(шифр та найменування галузі знань)

Спеціальність: 075 Маркетинг
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Маркетинг
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

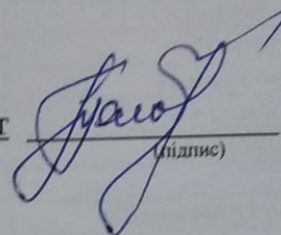
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2019 рік

Робоча програма Демографія
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальностями 075 «Маркетинг»
освітніми програмами «Маркетинг»

« 14 » липня _____ 2019 р., – 12 с.

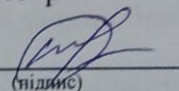
Розробник: Голованова М.А., доцент, к.т.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри економіки та маркетингу
(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2019 р.

Завідувач кафедри д.е.н., професор
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Давидова І. О.
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки (спеціальність, спеціалізація), рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів 6 Кількість модулів – 2 Кількість змістовних модулів – 2	Галузь знань <u>07 «Управління та адміністрування»</u> (шифр і найменування)	Вибіркова
		Навчальний рік 2019 / 2020
Індивідуальне науково-дослідне завдання розрахункова робота	Спеціальність <u>075 «Маркетинг»</u> (код і найменування)	Семестр 5-й
		Лекцій 48 годин
Загальна кількість годин : <i>96 години¹⁾ / 180 годин</i>	Освітня програма <u>Маркетинг»</u> (найменування)	Практичні 48 годин
		Лабораторні
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 5,25	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський))	Самостійна робота 56 годин
		Вид контролю: модульний контроль, іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 90 / 84.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: сприяння здобуттю студентами знань про закономірності відтворення населення у суспільно-економічній зумовленості цього процесу, розкриття шляхів використання отриманих знань для вирішення проблем суспільного розвитку.

Завдання: вивчення основних понять, суті і соціального значення демографічних процесів, дослідження змін віково-статевої, шлюбної та сімейної структур населення, виявлення взаємозв'язків демографічних процесів, структур та їх закономірностей; розробка методів опису, аналізу та прогнозу демографічних процесів і структур, аналіз тенденцій та факторів демографічних процесів, оцінка ймовірних змін народжуваності й смертності в різних соціальних групах і на різних територіях, розробка демографічних прогнозів

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні поняття демографії;
- основні теоретичні й аксіологічні парадигми демографії;
- основні напрямки демографічних досліджень та теоретичні основи демографічного прогнозування;
- первісні поняття з області соціологічного аналізу демографічних процесів і сімейної поведінки (народжуваності і репродуктивної поведінки, смертності і самозбереження, шлюбності і розлучення);
- актуальні проблеми демографічної ситуації в світі та в Україні
- основні напрями демографічної політика в світі та в Україні.

вміти:

- розраховувати, розуміти і користуватися демографічними показниками при проведенні демографічних досліджень, формуванні вибіркової сукупності;
- здійснювати маркетинговий аналіз демографічних процесів;
- розуміти і пояснювати особливості демографічної ситуації в країні і світі, а також тенденцій її зміни.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
Теорія ймовірностей і математична статистика, Соціологія, Статистика, Макроекономіка, Маркетинг, Поведінка споживача	Маркетингові дослідження промислового підприємства Маркетингова товарна політика Маркетинг послуг,

3. Програма навчальної дисципліни**Змістовий модуль 1. Теоретичні та прикладні аспекти демографії****Тема 1. Демографія як галузь знань про населення. Предмет, завдання і методи демографії**

Теоретичні та практичні аспекти вивчення демографії. Предмет і об'єкт демографії Види руху населення. Завдання і методи дослідження в демографії.

Демографія і інші науки. Спеціалізація всередині демографії. Еволюція демографії

Тема 2. Джерела інформації про населення і демографічні процеси. перепис населення

Основні джерела інформації про населення і демографічні процеси в демографії Види інформації про населення. Вимоги, що пред'являються до демографічної інформації Основні види джерел первинної демографічної інформації про населення і демографічні процеси

, Перепису населення Поняття перепису населення, основні принципи перепису населення. Категорії населення, що враховуються при перепису Програма перепису населення Історія переписів в світі і в Україні

Тема 3. Чисельність і структура населення

Абсолютна чисельність населення. Рівняння демографічного балансу. Відносні показники динаміки чисельності населення. Коефіцієнти зростання і приросту за період Середньорічні коефіцієнти і темпи зростання і приросту. Період подвоєння чисельності населення

Структури населення. Пол і статеву структуру населення. Вік і вікова структура населення. Час і вік в демографії. Орієнтація в часі. сітка Лексиса

Поздовжній і поперечний аналіз. Когорти і покоління. Середнє населення. Коефіцієнти та ймовірності. Загальне поняття про стандартизацію демографічних коефіцієнтів.

Тема 4. Брачність і розлучуваність

Сутність і види шлюбу. Шлюбно-сімейна структура населення. Шлюбне стан і шлюбна структура. Сімейна структура населення.

Брачність. Поняття і коефіцієнти шлюбності. Потенціал шлюбності. Незареєстровані шлюби, або співжиття.

Розлучення і розлучуваність. Поняття розлучуваності. Коефіцієнти розлучуваності. Фактори розлучуваності.

Тема 5. Народжуваність населення

Народжуваність і плідність. Показники народжуваності. Показники народжуваності для періоду (показники народжуваності для умовного покоління). Показники народжуваності для когорти (показники народжуваності для реального покоління) 75

Регіональні відмінності народжуваності в Україні. Відмінності в народжуваності в різних країнах світу.

Репродуктивна поведінка. Поняття і структура репродуктивної поведінки. Вплив репродуктивної поведінки на рівень народжуваності.

Метод демографічних таблиць

Тема 6. Смертність населення

Поняття смертності. Показники рівня смертності. Таблиці смертності. Смертність з наступних підстав. Еволюція тривалості життя.

Самосохранительное поведінку. Поняття і структура самосохранительного поведінки.

Тема 7. Відтворення населення

Поняття відтворення населення. Брутто-коефіцієнт відтворення населення. Нетто-коефіцієнт відтворення населення. довжина покоління

Модульний контроль 1

Змістовий модуль 2. Демографічні процеси та їх Вплив на стан маркетингової діяльності в Україні та мире.

Тема 8. Міграція населення

Види і причини міграцій, показники територіальної рухливості населення. Міграції населення світу. Міграції населення в Україні.

Урбанізація і особливості розселення в Україні. Основні риси урбанізації в сучасному світі. Особливості урбанізації в Україні. Щільність населення і система розселення.

Тема 9. Економічні аспекти зростання населення. Економіка і населення

Вплив особливостей виробництва, пропозиції і споживання на демографічні процеси. Вплив демографічних чинників на споживання і стан ринку.

Тема 10. Демографічна політика в сучасному світі.

Релігійний склад населення світу. Суть і визначення релігії. Примітивні, національні та світові релігійні вірування. Їй Поширення та демографічні принципи. Взаємозв'язок маркетинг, демографії та релігії.

Демографічна політика. Заходи демографічної політики. Демографічно, Firefox Політик Китаю, Індії, Франції, США, країн СНД й України.

Тема 11. Демографічний прогнозування

Поняття і цілі демографічного прогнозу. Класифікація демографічних прогнозів. Методи перспективного обчислення населення. Методи, засновані на застосуванні математичних функцій. Метод компонент, або метод пересування віків.

Прогнози чисельності населення світу і України

Тема 12. Демографія та маркетинг. Маркетинг територій. Проблеми маркетингу та населення. Маркетингові тактики та контенти з урахуванням вікових зрушень та розривів. Проактивна маркетингова реакція на старіння населення Проблема старіння населення України та інтегративний маркетинг. Демографічні персонажі і клієнтоорієнтованість у маркетингу.

Модульний контроль

Модуль 2.

Індивідуальне завдання (РР) «Встановлення ціни на основі знаходження рівноваги між витратами виробництва, попитом та конкуренцією».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	усьо го	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Теоретичні та прикладні аспекти демографії					
Тема 1. Демографія як галузь знань про населення. Предмет, завдання і методи демографії	6	2	2		2
Тема 2. Джерела інформації про населення і демографічні процеси. перепис населення	6	2	2		2
Тема 3. Чисельність і структура населення	24	8	8		8
Тема 4. Шлюбність і розлучуваність	12	4	4		4
Тема 5. Народжуваність населення	12	4	4		4
Тема 6. Смертність населення	16	6	4		6

Тема 7. Відтворення населення	18	6	6		6
Модульний контроль 1	2		2		
Разом	96	32	32	0	32
Змістовий модуль 2. Демографічні процеси та їх вплив на стан маркетингової діяльності в Україні та світі					
Тема 8. Міграція населення	10	4	2		4
Тема 9. Економічні аспекти зростання населення. Економіка і населення	6	2	2		2
Тема 10. Демографічна політика в сучасному світі.	6	2	2		2
Тема 11. Демографічне прогнозування	16	4	6		6
Тема 12. Демографія та маркетинг	14	4	2		8
Модульний контроль 2	2		2		
Разом	54	16	16	0	22
Разом за 1 модуль	150	48	48	0	54
Модуль 2					
ІНДЗ – 1 робота розрахункова	30				30
Разом за 2 модуль	30				30
Усього годин	180	48	48	0	84

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система знань про народонаселення та демографічних наук. Розвиток української демографічної думки	2
2	Джерела інформації та основні показники в демографії.	2
3	Чисельність і структура населення. Розрахунок показників чисельності та структури населення та їх аналіз	8
4	Шлюбність та розлучуваність в демографії. Розрахунок показників шлюбності і припинення шлюбу.	4
5	Народжуваність населення. Розрахунок основних показників народжуваності	4
6	Тривалість життя і смертність	4
7	Відтворення населення та його історичні типи	6
8	Модульний контроль 1	2
9	Міграції населення. Розрахунок основних показників міграції	2
10	.Сучасна демографічна ситуація в Україні: проблеми, перспективи та шляхи їх вирішення	2
11	Демографічна політика в світі та в Україні	2
12	Прогнозування чисельності населення світу та України	4
13	Демографічне становище Харківської області	2
14	Маркетинг і демографія	2
15	Модульний контроль 2	
Усього практичних занять		44

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

8. Самостійна робота (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна теорія народонаселення когорта, населення, природний та механічний рухи населення, якість населення, демографічний процес, демографічна подія, демографічне явище, демографічна установка, демографічна поведінка, міграція, система демографічних наук. Статико-економічна та етнографічна анкета Ф. Туманського та її реалізація. Соціолого-демографічні дослідження в Україні на початку XIX ст. Виникнення і становлення економічної демографії в Україні. (Тема 1)	2
2	Інститут демографії України: його значення та завдання. Роль демографічної інформації для практичної діяльності і наукових досліджень у різних галузях науки. Закон України «Про Всеукраїнський перепис населення» Демографічна ситуація в Україні у дзеркалі Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Сучасні тенденції зміни складу та структури населення України. (Тема 2)	2
3	Абсолютна чисельність населення, абсолютний приріст населення, природний рух населення, сальдо міграції, рівняння демографічного балансу, середнє населення, демографічний склад населення, економічно активне та пасивне населення Методика розрахунків природного приросту населення. Механічний приріст населення та його обчислення. Динаміка чисельності населення України. Сімейний склад населення України. Етнічний склад населення України. Статевовіковий склад населення України. (Тема 3)	8
4	Вивчення шлюбного стану в переписах населення. Сім'я та домогосподарство. Сімейна структура населення. Показники шлюбності. Спеціальний коефіцієнт шлюбності. Вікові коефіцієнти шлюбності. Сумарний коефіцієнт шлюбності. Вік взяття шлюбу. Шлюбна поведінка населення України. Спеціальні коефіцієнти розлучуваності за тривалістю шлюбу та кількістю дітей. Динаміка шлюбності та розлучуваності в Україні тенденції шлюбності й розлучуваності в Україні. (Тема 4)	4
5	Народжуваність і репродуктивна поведінка Сімейні ролі і репродуктивна поведінка в молодих сім'ях Плодючість і безпліддя -біологічні умови народжуваності Від чого залежить народжуваність в Україні? Що робить українська влада для стимулювання народжуваності ? (Тема 5)	4
6	Демографічних концепцій смертності населення	6

	Проблеми вивчення смертності. • біологічні та географічні чинники смертності. • соціальні чинники та етнічні аспекти хвороб. • культурно-побутові особливості харчування та його порушення. • етнічні аспекти військових втрат та інших насильницьких смертей. Динаміка смертності. Населення України на сучасному етапі. (Тема 6)	
7	Відтворення населення, закони народонаселення різних суспільно-економічних формацій, демографічний перехід, концепція раціоналізму, демографічний вибух. Економіко-демографічний зв'язок між населенням і виробництвом. Демографічна рівновага, демографічний гомеостазис, демографічний механізм і демографічні відносини. (Тема 7)	6
8	Міграції міграційні потоки та міграційні когорти. Міграційні поведінка, установка та мотивація, сезони, епізодичні та маятникові міграції, приживаність новоселів. (Тема 8)	4
9	Економічні аспекти динаміки та структури населення в мирової економіці Економічно активне та економічно неактивне населення. Економічна активність населення за статтю та місцем проживання. Економічні наслідки зростання населення. (Тема 9)	2
10	Демографічна політика, економічна, правова, виховна і пропагандистська складові демографічної політики. Юнфпа. Всесвітня конференція з народонаселення у каїрі (1994 р.). Сексуальна революція, процес депопуляції. (Тема 10)	2
11	Демографічний прогноз інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ. Демографічний прогноз департаменту ООН з соціальних та економічних питань. Прогноз демографічного розвитку розвитку України на період до 2050 року. (Тема 11)	6
	Маркетинг територій. Проблеми маркетингу та населення. Маркетингові тактики та контенти з урахуванням вікових зрушень та розривів. Проактивна маркетингова реакція на старіння населення Проблема старіння населення України та інтегративний маркетинг. Демографічні персонажі і клієнтоорієнтованість у маркетингу. . (Тема 12)	8
	Виконання розрахункової роботи	
Разом		90

9. Індивідуальні завдання

Виконання розрахункової роботи (РР), передбаченої навчальним планом, тема «Статистична оцінка демографічної ситуації регіону»

10. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних (семінарських) занять, індивідуальні консультації (за потреби), самостійна робота студентів з матеріалами, що підготовлені кафедрою (підручники, методичні посібники), робота зі статистичною інформацією, робота з інформацією через мережу internet.

11. Методи контролю

Письмовий і усний модульний контроль, поточний контроль, підсумковий контроль, семестровий контроль (іспит).

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у вигляді теоретичних співбесід, розв'язання практичних завдань.

Проміжний контроль проводиться у вигляді тестування здобувачів за основними розділами курсу у вигляді модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді захисту індивідуального завдання (РР).

Семестровий контроль - іспит

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Модуль 1			
Робота на лекціях	0,25...0,5	16	4...8
Виконання практичних робіт	0,75...1	16	12...16
Модульна контрольна робота	10...25	2	20...50
Модуль 2			
Виконання і захист РР	10...26	1	10...26
Усього за семестр			60...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного контролю й за наявності допуску до іспиту. У такому випадку семестровий контроль проводиться за умови обов'язкового захисту індивідуального завдання (РР) до початку іспиту та складання самого іспиту за екзаменаційними білетами, які містять питання як теоретичного характеру, так і практичні завдання.

Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- основні поняття демографії;
- основні напрямки демографічних досліджень;
- первісні поняття та показники в області аналізу демографічних процесів і сімейної поведінки (народжуваності і репродуктивної поведінки, смертності і самозбереження, шлюбності і розлучення);
- актуальні проблеми демографічної ситуації в світі та в Україні
- основні напрями демографічна політика в Україні.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розраховувати, розуміти і користуватися демографічними показниками при проведенні демографічних досліджень, формуванні вибіркової сукупності;
- здійснювати маркетинговий аналіз демографічних процесів;
- розуміти і пояснювати особливості демографічної ситуації в країні і світі, а також тенденцій її зміни;

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74) ставиться, коли студент може показати мінімум знань та умінь, без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал та виконує практичні завдання з епізодичною допомогою викладача або з допомогою викладача. З окремими помилками дає визначення основних понять, категорій, законів. Стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається допускається значної кількості помилок, які самостійно виправити не може. Студент повинен виконати й захистити всі практичні завдання, розрахункову роботу та скласти модульні контрольні роботи.

Добре (75--89) ставиться, коли студент твердо знає не тільки мінімум знань, але й самостійно з розумінням відтворює основний навчальний матеріал та застосовує його при виконанні практичних завдань в типових (стандартних) ситуаціях. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює інформацію, встановлює її зв'язок з обраною професією та робить висновки. Відповідь в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання за типовим алгоритмом з консультативною допомогою викладача,

усвідомлено користується довідковою економічною інформацією. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які частково виправляє. Студент повинен виконати й захистити всі практичні завдання, розрахункову роботу та скласти модульні контрольні роботи.

Відмінно (90-100) ставиться, коли студент володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний використовувати для виконання всіх, передбачених навчальною програмою, практичних завдань. Відповідь студента повна, правильна, логічна і містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами економічної інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки, правильно та усвідомлено застосовує всі види довідкової маркетингової інформації. Практичні завдання виконує правильно, у повному обсязі, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається незначних неточностей, які самостійно виявляє та виправляє. Виказує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності. Студент повинен виконати й захистити всі практичні завдання, РР, модульні контрольні роботи з максимальною кількістю балів.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
83-89	добре	
75-82		
68-74	задовільно	не зараховано
60-67		
1-59	незадовільно	

13. Методичне забезпечення

1. Голованова М.А. Розрахункова робота з дисципліни «Демографія» на тему «Статистична оцінка демографічної ситуації в регіоні» – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2018. – 15 с.

2. Голованова, М. А., Каменева З.В. Демографія : учеб. пособие. Харьков, Нац. аерокосм. ун-т им. Н. Е. Жуковского «Харьков. авиац. ин-т», 2019. 104 с. (Рукопис).

14. Рекомендована література

Базова

1. Медков В.М. Основы демографии. Учебное пособие. Серия „Уч. пособие.” – Ростов на/Д.: Фенікс, 2013 – 448 с.

2. Муромцева Ю.І. Демографія: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – 300 с.

3. Прибуткова І.М. Основы демографії: Навч. посібник. – К.: АртЕк, 1995. – 256 с.

4. Стеценко С. Г. Демографічна статистика: підручник. – К.: Вища шк., 2005. – 415 с.

5. Борисов, В.А. Демография: учебн. пособие. - М.: Издательский дом NOTABENE, 2001. - 272 с.

6. Боярский, А. Я. Основы демографии: учебн. пособие / А.Я. Боярский, Д. И. Валентей, А. Я. Кваша ; под ред. А.Я. Боярского. – М. : Статистика, 1980. – 295 с.

7. Валентей, Д. И. Основы демографии: учебн. / Д. И. Валентей, А. Я. Кваша – М.: Мысль, 1989. – 286 с.

8. Венецкий И. Г. Математические методы в демографии. – М.: Статистика, 1971. – 296 с.

9. Гончар І. А. Побудова таблиць дожиття (смертності) з використанням методу пересування вікових груп // Статистика України. – 2003. – №3. – С. 12–17.

10. Денисенко, М.Б. Демографія. Учебное пособие / М. Б. Денисенко, Н. М. Калмыкова. - М.: Изд-во РГСУ. - 2010. – 458 с.
11. Чуприков, А.П., Изменения сезонного паттерна рождаемости в Украине в 1960–2009 гг. / Чуприков А.П., Мехова Л.В., Вайсерман А.М., Левчук Н.М., Гальчин Е.С // Демографія та соціальна економіка. - 2015. - № 3 (25). – С. 87-98.
12. Харченко, Л.П. Демографія: учебн. пособие / Л.П. Харченко. - М.: Омега-Л, 2014. – 372 с.

Додаткова

1. Антонов А.И. Микросоциология семьи: Учебное пособие. – М., 1998.
2. Антонов А.И. Социолого-демографическое исследование // Демографический энциклопедический словарь. – М., 1985.
3. Белова В.А. Число детей в семье. М., 1975.
4. Бестужев-Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование: возможные пути реализации целей общества. М., 1987. Гл. 9, 10.
5. Вишневский А.Г. Воспроизводство населения и общество: История, современность, взгляд в будущее. М., 1982.
6. Волков А.Г. Семья – объект демографии. М., 1986.
7. Демография: современное состояние и перспективы развития: Учеб. пособие / Под ред. Д.И.Валентя. – М., 1997.
8. Курс демографии / Под ред. А.Я.Боярского. 3-е изд. – М., 1985.
9. Медков В.М. Демография. – М., 2002.
10. Население мира: Демографический справочник / Сост. В.А.Борисов. – М., 2009.
11. Современная демография / Под ред. А.Я.Кваши и В.А. Ионцева. – М., 2005.
12. Урланис Б.Ц. Эволюция продолжительности жизни. М., 1998.
13. Шелестов Д.К. Историческая демография. – М., 1987.
14. Таблицы смертности и ожидаемой продолжительности жизни населения. Государственный комитет по статистике СССР. – М., 1989. – 302 с.

15. Інформаційні ресурси

1. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)
2. Рыбаковский, Л.Л. Демография : учебник для высших учебных заведений Под редакцией профессора Н.А. Волгина и профессора Л.Л. Рыбаковского. – Режим доступа: <http://rybakovsky.ru/uchebnik2a.html>
3. Сови, А. Общая теория населения. – Режим доступа: <http://www.demoscope.ru/weekly/knigi/sovi/sovi.html>.
4. Про затвердження методик побудови таблиць смертності і середньої очікуваної тривалості майбутнього життя та побудови таблиць народжуваності : Наказ Державного Комітету Статистики України № 24 від 06.02.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://lawua.info/bdata2/ukr2746/index.html>.
5. Корчак-Чепурковский, Ю. А. Таблицы доживаемости и средней продолжительности жизни для населения Украинской ССР за 1958–1959 годы / Ю. А. Корчак-Чепурковский. – К.: 1996. – 78 с.
6. Про затвердження Методики коригування розподілу населення за статтю та віком за 1989-2001 роки на базі даних Всеукраїнського перепису населення 2001 року : Наказ Державного комітету статистики № 70 від 09.03.2005 р. – Режим доступа: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2005/70/70_2005.htm.
7. Про затвердження Методики оцінки (розрахунку) загальної чисельності наявного населення по сільських населених пунктах : Наказ Державного комітету статистики України №111 від 06.05.2011 р. – Режим доступа: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/111/111.htm

8. Про затвердження Методики побудови таблиць смертності та середньої очікуваної тривалості життя для населення України та регіонів за статтю та типом поселення й Методики побудови загальних таблиць народжуваності для жінок України та регіонів за типом поселення : Наказ Державного комітету статистики України №103 від 26.04.2011р . – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/103/103_2011.htm

9. Про внесення змін до Методики побудови загальних таблиць народжуваності для жінок України та регіонів за типом поселення: Наказ Державної служби статистики № 52 від 18.02.2013 р. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/103/103_2011.htm

10. Наказ Державної служби статистики "Про затвердження Методики перерахунку на початок року остаточних підсумків Всеукраїнського перепису населення № 51 від 29.12.2017 р. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2017/351/351_2017.htm

11. Про затвердження Методики проведення розрахунків (оцінок) чисельності населення : Наказ Державної служби статистики № 402 від 25.12.2014 р. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/402/402_2014.htm

12. Наказ Державної служби статистики "Про затвердження Методологічних положень з перерахунку статеві-вікового складу населення за міжпереписний період" 29.12.2017 №352. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/402/402_2014.htm

13. Про затвердження Методологічних положень зі статистичного аналізу природного руху населення : Наказ Державної служби статистики №39 від 08.02.2013 р. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2013/39/39_2013.htm

14. soc.lib.ru – електронна бібліотека (підручники, роботи соціологів-класиків, першоджерела, статті з журналів).

15. www.socioline.ru – електронна бібліотека (підручники, роботи соціологів-класиків, першоджерела, статті з журналів).

16. www.ecsocman.edu.ru – російський освітній портал “Економіка. Соціологія. Менеджмент”.

17. www.sau.kiev.ua – офіційний сайт соціологічної асоціації України (устав САУ, кодекс професійної етики соціолога, указ президента про розвиток соціологічної науки).

18. www.useps.org– офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова (представлені результати досліджень, діаграми, кількісні показники, наводяться дані порівняльних досліджень).

19. www.socis.kiev.ua – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).

20. www.sociology.kharkov.ua– Sociology Hall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

21. www.useps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м.Київ).